Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet
Ministry of Agriculture and Forestry

11.11.2020

Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan
maatalousjaoston kuuleminen 11.11.2020

Maatalousjaoston kysymykset ministeri Lepälle

1. Selvitysmies Reijo Karhinen totesi raportissa "Uusi alku - Maatalous on myös tulevaisuuden elinkeino", että maatalouden yrittäjätulon lisääminen 500 miljoonalla eurolla on mahdollista. Raportti sisältää lukuisia toimenpide-ehdotuksia maatalouden kannattavuuden parantamiseksi.

- **Mitkä toimenpiteet Karhisen ehdotuksista hallitus on toteuttanut, mitkä ovat toteutuksessa ja mitä osaa ei mahdollisesti toteuteta ja miksi?**

Vuorineuvos Reijo Karhisen raportissa tarkastellaan monipuolisesti maatalouden tilaa ja tehdään konkreettisia esityksiä tilanteen parantamiseksi. Raportti oli keskeinen taustamateriaali hallitusohjelmaa valmisteltaessa. Marinin hallitusohjelmaan on sisällytetty ne esitykset, joita tällä hallituskaudella viedään erityisesti eteenpäin. Näitä esityksiä ovat mm. seuraavat:

- **Yhteinen ruokapöytä**, jossa on laadittu mm. yhteinen ruokajärjestelmän tulevaisuuskuva ja visio sekä strateginen tahtotila toimenpiteiden pohjaksi.
- **Peltorakenteen kehittämisohjelmaan** liittyvät selvitykset ja yhteistyö on käynnissä ja prioriteettina tässä vaiheessa CAP27-suunnitelmassa huomioon otettavat kehitystarpeet.
- Osapuolten (MMM, OKM, neuvonta, ammatilliset oppilaitokset, viljelijät sekä keskeiset jalostavat yritykset) kanssa on yhteinen tahtotila **maatilayritysten osaamisverkoston (Agrihub)** perustamisesta ja alustavasta toimintamallista, jolla Luonnonvarakeskus (Luke) lähtisi sitä edelleen kehittämään.
- Raportin ehdotusten mukaisesti **päivittäistavarakauppa on avannut yhä enemmän kuluttajatietojaan.**
- **Elintarvikevientimme** on säilynyt hyvällä tasolla globaalista koronatilanteesta huolimatta.
- maankäyttösektorin ilmastotoimenpiteet tukevat raportin **kestävyystavoitteita**

- **Miten kannattavuus on parantunut raportin antamisen jälkeen?**

Maatalouden kannattavuus on säilynyt heikolla tasolla viime vuosina, eikä Luonnonvarakeskus (Luke) ennusta vuodelle 2020 muutosta tilanteeseen. Kannattavuus vaihtelee tuotantosuunnittain, mutta erityisesti tilojen välillä. Yrityskoon kasvusta huolimatta maatalouden yrittäjätulo on alentunut 2000-luvulla.

- **Uusi elintarvikemarkkinalaki ja sen suhde Karhisen raporttiin.**

Elintarvikemarkkinalain (1121/2018) muutos koskee niin sanotun kauppatapadirektiivin edellyttämiä säännöksiä hyvän kauppatavan vastaisten menettelyjen kielloista sekä niiden noudattamisen valvonnasta ja rikkomisen seuraamuksista. Muutosta koskeva hallituksen esitys (HE 199/2020 vp) on annettu 29.10.2020 ja valiokuntakuulemiset alkavat maa- ja metsätalousvaliokunnassa 17.11.2020.

Elintarvikemarkkinalakiin ehdotettavat lisäykset suojaisivat heikommassa neuvotteluasemassa olevaa myyjää maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kaupassa. Hyvän kauppatavan vastaisiksi katsottavien käytäntöjen kiellon arvioidaan luovan selkeät pelisäännöt toimijoiden väliseen kaupankäyntiin, lisäävän elintarvikemarkkinoiden toimivuutta ja parantavan elintarvikeketjun osapuolten välistä luottamusta ja yhteistyötä. Ehdotuksen odotetaan vähentävän tavarantoimittajien taloudellisia riskejä ja parantavan maataloustuottajien ja elintarviketeollisuuden maksuvalmiutta ja edellytyksiä investoinneille. Tällä olisi myönteinen vaikutus kotimaisen elintarvikeketjun kilpailukyvylle.

Jatkossa kiellettyjä olisivat liian pitkät maksuajat, tilausten viime hetken peruutukset, sopimusehtojen yksipuoliset muutokset, myyntiin liittymättömät maksut, toimitettujen tuotteiden pilaantumiseen tai asiakasvalitusten käsittelyyn liittyvät maksut, kaupalliset kostotoimet sekä liikesalaisuuksien laiton käyttö. Ostaja ei voisi kieltäytyä vahvistamasta ostosopimusta kirjallisesti myyjän sitä pyytäessä. Myös ostettujen tuotteiden palauttamiseen, varastointiin, tuotevalikoimaan sisällyttämiseen ja tuotteiden markkinointiin tai mainontaan liittyvien kustannusten periminen myyjältä olisi kiellettyä, ellei niistä ole erikseen sovittu. Ilman erillistä sopimusta olisi kiellettyä myös veloittaa tavarantoimittajaa henkilöstöstä, joka sisustaa toimittajan tuotteiden myyntiin käytettyjä tiloja tai vaatia tavarantoimittajaa vastaamaan kustannuksista, joita aiheutuu myytäessä tuotteita alennuksella osana myynninedistämistä. Liikesalaisuuksien oikeudeton hankinta, käyttö ja luovuttaminen sekä teknisten ohjeiden oikeudeton käyttö ja luovuttaminen on kielletty jo liikesalaisuuslaissa, johon elintarvikelaissa jatkossa viitattaisiin. Teknisiä ohjeita voivat olla esimerkiksi alihankinnan yhteydessä käyttöön saadut valmistusreseptit. Elintarvikemarkkinalaissa esitetään säädettäväksi liikesalaisuuksiin ja teknisiin ohjeisiin liittyvästä viranomaisvalvonnasta elintarvikesektorilla. Elintarvikemarkkinavaltuutetun laajennetut valtuudet vastaavat osaltaan siihen huoleen, että tuottajan tai teollisuuden tietoja tai innovaatiota hyödynnetään oikeudettomasti private label -tuotteissa.

Tietojen avoimuutta on kehitetty vapaaehtoisuuden pohjalta siten, että PTY ja kaupan yritykset ovat tehneet sopimuksen Tilastokeskuksen kanssa elintarvikkeiden myyntitilastojen keräämisestä ja julkaisemisesta. Tuoteryhmätasolla julkaistavista tiedoista ei kuitenkaan saa tietoa esimerkiksi hinnan muodostumisesta reaaliajassa. Tietojen avoimuutta käsitellään myös Yhteisessä ruokapöydässä, jonka puheenjohtajana toimii Reijo Karhinen.

2. Näkemys raivattujen peltojen (esim. turvemaat) tukioikeusien muuttumisesta.

LOHKON TUKIKELPOISUUS JA KORVAUSKELPOISUUS

Tukikelpoisuudesta puhutaan, kun tarkoitetaan EU:n kokonaan rahoittamien suorien tukien tukikelpoista maatalousmaata. Nykyisellä tukikaudella tukikelpoisella hehtaarilla on tarvittu tukioikeudet suorien tukien saamiseksi. Tukioikeudet eivät ole sidottuja johonkin tiettyyn lohkoon,

vaan niitä voi vapaasti esimerkiksi ostaa tai vuokrata. Tukioikeuksia voi kuitenkin käyttää vain sillä tukialueella, jolle ne on myönnetty, eli joko AB-tukialueella tai C-tukialueella. Tukioikeuksien käytölle ei ole ollut rajoitteita esimerkiksi maalajin perusteella. Perustuki on myönnetty tukioikeuksien kattamalle pinta-alalle.

Uudella tukikaudella perustulotuki myönnettäisiin tukikelpoiselle hehtaarille ilman tukioikeuksia, jos Suomessa päätetään luopua tukioikeuksista. Tukioikeusjärjestelmästä on siis mahdollista jäsenvaltion päätöksellä luopua. Tähän valmistelussa on tähdätty, koska se olisi suuri yksinkertaistus sekä viljelijöille että hallinnolle että ei-aktiiviviljelijämaanomistajille. Tukioikeuksien hallinnoimiseksi ei tarvittaisi myöskään kansallista varantoa.

Perustulotuen saamiseksi määriteltävä tukikelpoinen hehtaari ei voi sisältää sadontuotantoa edellyttäviä ehtoja. Perustulotuki on tuotannosta irrotettu tulotuki, jolla pyritään turvaamaan maatilan kannattavuutta eli sillä pyritään noudattamaan perussopimuksen tavoitetta varmistaa maatalousväestön kohtuullinen elintaso.

Suorien tukien tukikelpoinen hehtaari on strategiasuunnitelma-asetusehdotuksen 4 artiklan mukaan määriteltävä niin, että se ”sisältää tilan maatalousmaan, jota käytetään maataloustoimintaan sinä vuonna, jolle haetaan tukea, tai jos aluetta käytetään myös muuhun kuin maataloustoimintaan, sitä käytetään pääasiassa maataloustoimintaan ja se on viljelijän käytössä. Asianmukaisesti perustelluista ympäristö- tai ilmastosyistä jäsenvaltio voi sisällyttää tukikelpoisiin hehtaareihin tietyt alat, joita käytetään maataloustoimintaan ainoastaan joka toinen vuosi tai sulkea sellaiset maatalousmaat tukikelpoisuuden ulkopuolelle, jotka on muutettu ei-maatalousmaasta, jos muutoksella on kielteinen vaikutus ilmastoon tai ympäristöön”.

Yllä alleviivattu kohta on maatalousneuvoston hyväksymässä asetusluonnoksessa Suomen aloitteesta. Vastaavaa kohtaa ei ole Euroopan parlamentin kannassa. Asetustekstejä käsitellään juuri alkavissa kolmikantaneuvotteluissa neuvoston, komission ja Euroopan parlamentin välillä. Toivomme, että ehdotuksemme tukikelpoisuuden rajaamisesta säilyy asetuksessa. Olisi hyvä vastata ilmastotavoitteisiin myös ykköspilarin puolella eli kokonaan EU-rahoitteisissa pinta-alan perusteella myönnettävissä tukijärjestelmissä. Jos kyseinen kohta säilyy asetuksessa, kansallisesti voitaisiin päättää sulkea suorien tukien (perustulotuki, ekojärjestelmän tuet, EU:n nuoren viljelijän tuki ja tuotantosidonnainen peltokasvipalkkio) tukikelpoisuuden ulkopuolelle metsästä maatalousmaaksi raivatut uudet alat. Rajoitus ei koskisi ennen uuden kauden alkua eli ennen v. 2023 raivattuja peltoja. Tässä ei tarkasteltaisi maalajeja, vaan rajaus tehtäisiin raivauksen ajankohdan perusteella riippumatta lohkon sijainnista tai esimerkiksi maalajista.

Korvauskelpoisuus on kakkospilarin pinta-alaperusteisten osarahoitteisten korvausten saamisen edellytys lohkolle. Korvauskelpoisuus on lohkon pysyvä ominaisuus, mutta se on joissakin tapauksissa mahdollista siirtää toiselle lohkolle.

Ympäristökorvauksen, luonnonhaittakorvauksen ja kansallisten tukien korvauskelpoisuudet yhtenäistettiin vuonna 2015. Lisäksi loput ns. jonopellot saivat mahdollisuuden päästä korvauskelpoisiksi. Vuonna 2005 ja sen jälkeen tehdyt raiviot jäivät korvauskelpoisuuden ulkopuolelle.

Jatkossakin pidettäisiin erillään määritelmät lohkojen tukikelpoisuudesta EU:n kokonaan rahoittamissa suorissa tuissa ja kakkospilarin maaseudun kehittämisen puolen lohkojen

korvauskelpoisuudesta. Raivioille ei edelleenkään maksettaisi maaseudun kehittämisen pinta-alaperusteisia korvauksia huolimatta siitä, pystytäänkö suorien tukien puolella määrittelemään uusraiviot tukikelvottomiksi.

3. Keinot petoeläinvahinkojen vähentämiseen ja korvauksien kasvun hillitsemiseen.

Lyhyellä aikavälillä ei ole näköpiirissä mahdollisuuksia vähentää olennaisesti vahingonkorvausmäärää. Yli 90% petovahingoista aiheutuu porotaloudelle, jossa ei ole käytännössä mahdollista suojata poroja suurpedoilta. Porovahinkojen määrä ei tule nopeasti laskemaan alle 10 miljoonan euron. Poronlihan hinta vaikuttaa olennaisesti myös korvausarvoihin ja Ruokaviraston päivittäessä lakisääteisesti vähintään viiden vuoden välein korvausarvot, nousevat korvausarvot vuoden 2021 vahingoissa vielä n. 23 %. Poronhoitoalueella ei ole rajoitettu maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla suden, ilveksen ja karhun vahinkoperusteisten poikkeuslupien määrää eikä myöskään ns. kannanhoidollisten poikkeuslupien määrää kuin karhun keskeytysmetsästyksessä. Ahmat aiheuttavat enemmän porovahinkoja kuin kolme muuta suurpetoa yhteensä, mutta porovahinkojen vähentäminen ahmoja tappamalla ei tuo nopeaa ratkaisua ellei niitä tapeta vahinkoperusteisilla luvilla huomattavaa määrää. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista vaarantamatta ahman suotuisaa suojelutasoa Suomessa. Lisäksi ahma on suojeluperusteena Pohjois-Suomen Natura 2000 –alueilla, joten KHO:n ratkaisun johdosta jokaisesta poikkeusluvasta on tehtävä myös Natura-arviointi. Maa- ja metsätalousministeriö valmistelee parhaillaan asetusta ahmakiintiöksi, joka on edellytys metsästykselle.

Alkuvuoden toteutuneiden vahinkotapausten (5299 löydettyä poroa) sekä loppuvuoden vahinkoarvion (n. 1000 poroa) perusteella porovahinkojen määräksi arvioidaan vuonna 2020 yhteensä 10,7 milj. euroa. Tämä on selvästi enemmän kuin vuonna 2019 toteutuneet porovahingot (yhteensä 6,9 milj. euroa). Kasvu aiheutuu ahmojen aiheuttamista vahingoista. Noin 3300 löydettyä poroa (62%) on ahman aiheuttamia. EU:n oikeusperustaan liittyvä maksukatto rajoittaa kuitenkin porovahingoista maksettavat korvaukset 10 milj. euroon.

- **Voidaanko suurpetojen aiheuttamia vahinkoja korvata yli 10 milj. euron arvosta?**

Komission Suomelle sallima maksuvaltuus liittyy porovahinkokorvausjärjestelmän hyväksymisprosessiin komissiolle ja sen oikeusperustaan. Komission hyväksymä maksuvaltuus on enintään 10 miljoonaa euroa, mikä rajoittaa porovahingoista maksettavia korvauksia. Maksuvaltuuden ylitys jouduttaneen riistavahinkolain mukaisesti leikkaamaan korvauksia kaikilta porovahinkoa kärsineiltä. Porovahinkojen korvausjärjestelmän oikeusperusta on yhteisiä markkinajärjestelyjä koskevan asetuksen (Single CMO Regulation) artikla 182(1). Komissio on hyväksynyt sen täytäntöönpanopäätöksellä (31.3.2016, C(2016) 1752 final) porojen ja porotuotteiden tuotantoon ja kaupan pitämiseen Suomessa myönnettävien kansallisten tukien sallimisesta. Maksuvaltuutta ei voida ylittää ilman komission hyväksyntää (notifiointi) ja edellä mainitun päätöksen muutosta. Kehyksiin on kuitenkin varattu porovahinkokorvauksiin 7,5 milj. euroa, joten maksukaton nostamisesitys komissiolle edellyttäisi kansallisesti huomattavaa kehyskorotusta. Vuoden 2021 petovahinkokorvauksiin on TAE 2021 tosin esitetty eduskunnalle 2,4 milj. euron lisäystä.

Suurpetojen kotieläin-, viljelys- ja mehiläisvahinkojen korvaamista maksuvaltuus tai siitä seuraava mahdollinen leikkaaminen ei koske (syy: eri oikeusperusta). Ne maksetaan sitä mukaa kuin niitä syntyy aina täysimääräisenä.

4. Näkemys ruokaturvasta suhteessa tulviin ja vesitaseen. Arvio tulvien vaikutuksesta maan peltokäyttöön. Miten vastataan kasvavaan tulvasuojelutarpeeseen?

Viime vuosien vaihtelevat sää- ja vesiolot sekä useat ruokajärjestelmää samanaikaisesti haastavat tekijät ovat kytkeneet ruoantuotannon ja peltojen vesienhallinnan entistä enemmän yhteen. Sama kehitys on havaittavissa niin kansainvälisesti kuin kansallisesti. Suomessa sademäärän ennustetaan kasvavan jopa 30% ilmastonmuutoksen seurauksena. Runsaiden sateiden lisäksi tulevaisuudessa voi esiintyä yhä useammin pouta- ja hellejaksoja, kuten esimerkiksi vuoden 2018 kuivuuden yhteydessä tapahtui.

Tulvista ja kuivuuksista ruokajärjestelmään kohdistuviin uhkiin varaudutaan parhaiten pitämällä huolta peltojen vesienhallinnasta, maanrakenteesta sekä muullakin tavoin kestävästä viljelytekniikasta. Suomen olosuhteissa salaojat ja pelto-ojat ovat aina olleet tuottavan viljelyn edellytys. Muuttuvien sää- ja vesiolojen tarpeet, niin tulvasuojelun kuin kuivuuteen varautumisen näkökulmasta, tulee ottaa huomioon salaojien ja pelto-ojien sekä muiden tulvasuojelurakenteiden kunnostuksissa ja hoidossa.

Tulvien vaikutuksesta peltojen käyttöön ja niiden vesistö- tai ilmastopäästöihin ei ole kattavia erillisiä laskelmia olemassa, mutta on ilmeistä, että salaojien ja pelto-ojien kunnostustarve ei ole viime vuosina ollut riittävä ja että tulvivat pellot aiheuttavat haittaa viljelyn ohella myös ympäristölle, erityisesti vesistöille lisääntyvän kiintoaine- ja ravinnekuormituksen seurauksena. Kiintoaine- ja ravinnekuormituksen osalta yhtenä isona haasteena on kasvukauden ulkoinen kuormitus. Esimerkiksi viime talvena kolmen lumettoman ja roudattoman kuukauden aikana tuli saman verran kuormitusta kuin yleensä koko vuoden aikana.

Tulvasuojelu ja peltojen vesienhallinta ovat myös yksi hallituksen tavoitteista. Hallituksen tämä tavoite on edennyt oikein hyvin. Tulvasuojelun ja vesienhallinnan parantamiseksi on käynnistetty mm. seuraavaa:

- laadittu uusi maa- ja metsätalouden yhteinen vesitalousstrategia
- avattu vesienhallinta –haku yhteistyössä YM:n kanssa. Haun avulla rahoitetaan ojien kunnostuksia ja nykyaikaistamista ilmasto- ja ympäristökestävällä tavalla sekä lisätään eri toimijoiden yhteistyötä (15.10. – 31.11.)
- käynnistetty t&k –hankkeita, joilla saadaan uutta tietoa tulvaherkistä pelloista ja haittojen vähentämiskeinoista
- kiinnitetty CAP27 –suunnitelman valmistelussa erityistä huomiota peltojen vesikysymyksiin. Tulevalle kaudelle sekä salaojitusten että pelto-ojien tukijärjestelmistä pyritään tekemään mahdollisimman toimivat viljelijöiden kannalta ja sellaiset, että ne vastaavat parhaalla mahdollisella tavalla kestävän maatalouden tavoitteisiin.

Edellä sanotun kaltaiset panostukset ovat tarpeen myös jatkossa, jotta kotimainen kestävä ruoantuotanto jatkuu ja vahvistuu.

5. Elintarvikeviennin edistämisen rahoitus ja rahoituksen jatkuvuus.

Elintarvikeviennin edistäminen nousi vahvasti esiin Marinin hallitusohjelmassa, ja sille on osoitettu määräraha koko hallituskauden ajaksi sekä maa- ja metsätalousministeriölle että Ruokavirastolle. MMM:n vientirahoitus käytetään Food from Finland-ohjelman kautta.

Ruokavirastolle osoitettu määräraha käytetään vientitiimin toimintaan. Vientitiimin tarkoituksena on erityisesti edistää eri viennin kohdemaiden vaatimien vientivalvontajärjestelmien rakentamista, edistää markkinoillepääsyhankkeita sekä neuvoa yrityksiä vientiin liittyen. Elintarvikevientiin liittyvät Ruokaviraston tehtävät ovat nykyään myös lakisääteisiä turvaten täten myös toiminnan jatkuvuuden.

Ulkoministeriö on mahdollistanut elintarvikeattaseoiden toiminnan jatkamisen, tällä hetkellä elintarvikeattaseoita työskentelee Kiinassa, Etelä-Afrikassa ja Etelä-Koreassa. Työ- ja elinkeinoministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö rahoittavat edelleen Business Finlandin vastuulla olevaa Food from Finland –ohjelmaa, joka on ruokaviennin edistämisen keskeisin julkinen organisaatio. Sitä on rahoitettu vuodesta 2014 lähtien.

Elintarvikeviennin yhdeksi pullonkaulaksi on tunnistettu osaamisvaje. Maa- ja metsätalousministeriö on rahoittanut Ruokaviraston kautta ammattikorkeakouluverkostojen toteuttamia elintarvikeviennin osaajakoulutuksia sekä muita elintarvikeviennin edellytysten ja osaamisen lisäämiseen liittyviä hankkeita.

Elintarvikeviennin tueksi maa- ja metsätalousministeriö on rahoittanut Luken rakentaman, eri kieliversiot sisältävän Ruokafakta –sivuston, jossa on tutkittua ja todennettua tietoa suomalaisen alkutuotannon ja sen tuotteiden puhtaudesta. Tätä tietoa yritykset voivat hyödyntää oman vientitoimintansa tueksi.

6. Arvio maa- ja metsätalouden, elintarviketalouden sekä vesihuollon ja kotimaisen energiahuollon osalta Suomen omavaraisuudesta ja huoltovarmuuden tasosta ja tulevasta kehityksestä?

Omavaraisuusasteet eri maataloustuotteissa*[1]*

Suomen omavaraisuusaste elintarvikkeissa on noin 80 %, mikä tarkoittaa, että ainoastaan viidennes Suomessa syödyistä elintarvikkeista tuodaan ulkomailta. Pääosa Suomeen tuotavista elintarvikkeista ei ole huoltovarmuuden näkökulmasta välttämättömiä. Omavaraisuusasteen ylläpito edellyttää kuitenkin ammattitaitoisen **kausityövoiman saatavuutta**, mikä vaikuttaa merkittävästi erityisesti vihannes- ja marjatilojen toimintaan. Lisäksi elintarvikehuolto, erityisesti **alkutuotanto on riippuvainen tuotavista tuotantopanoksista**, kuten polttoaineista, lannoitteista ja rehujen täydennysvalkuaiskomponenteista.

Kotieläintuotteiden tuotanto-omavaraisuus on säilynyt Suomessa korkealla tasolla. **Maitotuotteiden** omavaraisuusaste maidoksi muunnettuna on pysytellyt viime **vuosina noin 100 %**:ssa. Kaikkien **eri lihalajien** osalta omavaraisuusaste oli Luonnonvarakeskuksen vuoden 2018 ravintotaseen mukaan **91 %. Siipikarjanlihassa** omavaraisuus oli lihalajeista korkein yltäen **96 %:**iin vuonna 2018. **Sianlihan ja naudanlihan** omavaraisuusasteet olivat puolestaan **94 %** ja

82 %. Korkein omavaraisuusaste kotieläintuotteissa on ollut ravintotaseen mukaan viime vuosina kananmunilla. **Kananmunien** omavaraisuus oli **115 %** vuonna 2018.

Viljoissa satojen vaihtelu vaikuttaa merkittävästi eri vuosien tuotanto-omavaraisuuteen. Luken ravintotaseen mukaan kauran omavaraisuus oli vuonna 2018 viljoista korkein, ollen 119 %. Vuotta aiemmin kauran omavaraisuus ylsi 135 %:iin. Ohran omavaraisuusaste oli puolestaan 106 % ja 99 % vuosina 2017 ja 2018. Vehnän omavaraisuusaste jäi sitä vastoin 96 %:iin vuonna 2017 ja 62 %:iin vuonna 2018. Rukiin omavaraisuus vaihtelee vuosittain rajusti sekä syksyn kylvöolosuhteiden, että kesän sääolosuhteiden myötä. Vuonna 2017 rukiin omavaraisuusaste nousi 122 %:iin, mutta putosi 47 %:iin vuonna 2018.

Perunan omavaraisuusaste on pysytellyt viime vuosina **lähellä 100 %:**a. **Tomaattien** omavaraisuus on ollut **runsaat 60 %**, ja muiden **tuoreiden vihannesten osalta lähes 70 %**. **Rypsin ja rapsin** omavaraisuus on puolestaan ollut noin **50-60 %**.

Sokerin omavaraisuus oli Suomessa EU-jäsenyyden alkuvuosina yli 95 % ja vielä vuonna 2005 päästiin yli 90 %:in omavaraisuusasteeseen. Vuodesta 2006 lähtien sokerin omavaraisuusaste on laskenut EU:n sokeripolitiikkaan tehtyjen muutosten seurauksena. Tuotantokiintiöiden leikkaus on laskenut tuotanto-omavaraisuuden Suomessa normaaleina satovuosina **noin 30-40 %**:iin.

Tuontitarpeet ruuantuotannon kannalta
Kemikaalit ja kemialliset tuotteet sellaisenaan tai kotimaassa valmistettuihin tuotteisiin sitoutuneina ovat elintarvikealojen kertaluonteisista tuontipanoksista tärkein yksittäinen tuoteryhmä. Kemikaalien tuontia selittävät erityisesti **maatalouden torjunta-aineet**, jotka valmistetaan ulkomailla.

Myös **energiatuotteet** ovat merkittävä tuontituoteryhmä. Nykymuotoinen maataloustuotanto, elintarvikkeiden valmistus- ja jakelutoiminta pohjautuvat hyvin paljolti tuontienergiaan. Maatilojen vuosittainen energian kulutus jakautuu työkonepolttoaineisiin (33 %), lämmityspolttoaineisiin (27 %), viljankuivaamoiden polttoaineisiin (18 %) ja sähköön (22 %).

Myös jotkin **maatalousraaka-aineet** ovat tärkeä elintarviketoimialojen tuontituote. Suurimmat tuoteryhmät tässä luokassa tuontitilaston mukaan ovat kahvi- ja kaakaoraaka-aineet ja öljykasvit kasviöljyjen valmistuksen raaka-aineiksi ja rehuraaka-aineiksi.

Kotimaisen lihantuotannon kannalta erityisesti sika- ja siipikarjan **rehujen täydennysvalkuaispanokset ovat paljolti tuonnin varassa**. Kuinka tämä valkuainen voidaan korvata kotimaisilla tuotteilla myös mahdollisissa häiriötilanteissa, on lihatuotannon keskeisiä haasteita

Elintarvikehuollon haavoittuvuudet, riskit ja uhkat ovat yhä enemmän yleisiä ja yhtäläisiä muiden tuotanto- ja palveluketjujen kanssa. Toimet, joita tehdään energian, erityisesti sähkön huoltovarmuuden sekä tieto- että muun liikenteen infrastruktuurin varmistamiseksi, edesauttavat myös elintarvikehuollon selviytymiskykyä.

Yksi keskeinen tekijä työvoimavaltaisen alkutuotannon sektoreilla on osaavan ja ammattitaitoisen **kausityövoiman** tarve, mikä nähtiin konkreettisesti maiden rajojen sulkeutuessa keväällä. Kausityövoiman tarve on erityisen suuri tiettyjen avomaan vihannesten ja marjojen tuotannossa, mutta ulkomaista työvoimaa käytetään myös muualla kasvin- ja eläintuotannossa. **Varaosien, lääkeaineiden ja muiden tuotannontarvikkeiden saatavuus** voi olla ratkaisevaa tuotannon jatkumiselle. Lisäksi maataloutta rasittaa huono kannattavuus. Kannattavat ja tehokkaasti toimivat maatalous ja ruokajärjestelmä pystyvät varautumaan myös häiriötilanteisiin. Maatalousyrittäjien

tulotason vakaana ja ennustettavana pitäminen tukee myös varautumista ja kriisinkestävyyttä, mihin EU:n yhteisellä maatalouspolitiikalla pyritään osin vastaamaan myös tähän haasteeseen

Maa- ja elintarviketalouden huoltovarmuudesta
Huoltovarmuudella tarkoitetaan väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömän kriittisen tuotannon, palvelujen ja infrastruktuurin turvaamista vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Suomen huoltovarmuus perustuu yhteiskunnan ja talouden luontaisiin rakenteisiin ja toimintaan sekä kytkeytyy voimakkaasti poliittisiin ja talouselämän muutoksiin kansainvälisessä toimintaympäristössä. Painopiste on ennakoivissa toimissa.

Huoltovarmuuskriittisten yritysten, kuten maatilojen ja elintarviketeollisuusyritysten, toimintaedellytysten ja toimitusketjujen varmistaminen edellyttävät tiettyjen tuotantopanosten ja erilaisten tuotantokomponenttien hankintaa maan rajojen ulkopuolelta. Käytännössä tuonti perustuu ensisijaisesti yritysten liiketoiminnallisiin päätöksiin ja omaan varautumiseen. Maa- ja elintarviketeollisuuden toimintavarmuutta tuetaan huoltovarmuustoiminnalla ts. tukemalla varautumista, jatkuvuudenhallintaa ja häiriötilanteisiin varautumista. Tätä työtä tuetaan huoltovarmuusorganisaation, erityisesti huoltovarmuuskeskuksen pitkäjänteisellä analyysi- ja ennakointityöllä sekä monenlaisilla oppailla.

Koronapandemian on osoittanut, että elintarvikehuolto on tämänkaltaisessa häiriötilanteessa varsin joustava ja kestävä. Ratkaisevaa on ollut pitkäjänteinen yhteistoiminta huoltovarmuusorganisaation toimesta yritysten, viranomaisen ja järjestöjen kesken. Määrätietoisella harjoitustoiminnalla on tunnistettu erilaisten häiriötilanteiden kerrannaisvaikutuksia eri toimialojen välillä ja kohennuttu jatkuvuudenhallintaa. Maatilojen varautumista on kohennettu koulutuksella ja oppailla. Elintarviketeollisuus on varautunut häiriötilanteisiin omaehtoisesti, mitä tuetaan Huoltovarmuuskeskuksen sektori- ja poolityöllä, harjoitustoiminnalla ja tukevalla ohjeistuksella. Esimerkiksi tilannekuvan kokoamista, hallintaa ja jakamista on harjoiteltu, mikä näkyy koronatilanteen hallinnassa elintarvikehuollossa.

Viranomaisten lisäksi huoltovarmuuskeskus pooleineen seuraa tarkasti elintarvikehuollon tilannetta. **Kyky tarvittaessa reagoida häiriöihin laajassa yhteistyössä valtion sekä elinkeinoelämän toimijoiden kanssa on Suomessa tällä hetkellä hyvä**. Huoltovarmuusorganisaation elintarvikehuoltosektoriin kuuluu kolme poolia, jotka toimivat huoltovarmuuskeskuksen yhteydessä. Nämä poolit ovat alkutuotantopooli, elintarviketeollisuuspooli sekä kauppa- ja jakelupooli. Poolien tehtävänä on yhdessä alan yritysten kanssa seurata, suunnitella ja valmistella omien alojensa huoltovarmuuden kehittämistä sekä tuottaa huoltovarmuuden tilannekuvaa. Tällä hetkellä poolit toimivat tehostetusti yhteistyössä elinkeinoelämän yritysten kanssa ja tuottavat säännöllisesti tilannekuvaa viranomaisille. Tämän lisäksi maa- ja metsätalousministeriö jakaa tarvittaessa tilannetietoa valmiustoimensa avulla laajasti sektorin toimijoiden sekä valtioneuvoston kesken. Näin varmistetaan häiriötilanteen hallinta ja tarvittavien toimenpiteiden oikea-aikaisuus.

[1] Osittain koottu Jyrki Niemen (Luke) muistioon 19.3.2020 perustuen

Metsätalous

Suomi on hyvin omavarainen puun ja puutavaran osalta. Metsäpolitiikan tavoitteena on osaltaan turvata kotimaisen puun saatavuus. Tämä saavutetaan parhaiten edistämällä metsien hyvää hoitoa ja pitämällä metsät terveinä ja kasvukykyisinä.

Metsäteollisuuden puunkäyttö laski viime vuonna reilut kolme prosenttia 71 miljoonaan kuutiometriin. Vuoden vaihteen työtaistelut puolestaan vähensivät puun käyttöä alkuvuonna, minkä jälkeen koronapandemian aiheuttama maailmantalouden notkahdus on supistanut metsäteollisuuden tuotantoa ja siten puun tarvetta. Lasku oli suurempi puutuoteteollisuudessa kuin puumassateollisuudessa. Tänä vuonna myös massateollisuuden puunkäyttö vähenee selvästi ja koko metsäteollisuuden puunkäyttö supistuu lähes kymmenyksellä viime vuodesta. Pysyvämpiä muutoksia puun käyttöön eri puolilla Suomea aiheuttavat teollisuuden tuotantokapasiteetin muutokset. Arvioiden mukaan ensi vuoden kauppamäärät kuitenkin nousevat kymmenen prosenttia tämän vuoden lukemista. Puun käytön väheneminen on näkynyt myös puun hinnassa. Yksityismetsätalouden liiketulos (2019) on kuitenkin pysynyt edelleen hyvänä pitkäaikaisiin keskiarvoihin verrattuna.

Yksityistä metsänomistajaa kannustetaan hyvään metsänhoitoon ja metsäteiden tekemiseen kemera-tukien avulla. Tuilla halutaan edistää erityisesti sellaisia toimenpiteitä, jotka vaikuttavat metsien kasvuun ja käyttöön pitkällä aikavälillä. Vuoden 2020 aikana puuntuotannon kemera-varoja on käytetty edellisvuotta enemmän ja arvio on, että kemera-varat saadaan tänä vuonna pääsääntöisesti käytettyä. Maa- ja metsätalousministeriössä on valmistella uusi metsätalouden kannustejärjestelmä, jonka tarkoituksena on edelleen kannustaa yksityismetsänomistajia aktiiviseen ja oikea-aikaiseen metsänhoitoon ja näin edistää metsien terveyttä ja kasvukykyä.

Metsätuhojen osalta voidaan todeta, että Suomessa metsien terveydentila on säilynyt toistaiseksi pääasiassa hyvänä. Metsätuhoriskit tulevat kasvamaan tulevaisuudessa ilmastonmuutoksen myötä. Metsätuhoihin ollaan varauduttu valmiussuunnitelmin sekä lisäämällä yhteistyötä hallinnonalan sisällä että eri sidosryhmien kanssa. Metsänomistajille ollaan rakentamassa myös riskienhallintatyökaluja. Metsätuholain päivitys on valmistella, jotta sen säännökset vastaisivat paremmin muuttuneisiin olosuhteisiin erityisesti kirjanpainaja- ja juurikääpätuhojen osalta. Ilmastonmuutoksen aiheuttamien riskien vuoksi erilaisten metsätuhojen seurantaan ja torjuntaan on kiinnitettävä huomiota entistä enemmän. Se edellyttää ajantasaista tietoa riskeistä ja moderneja tuhojen seuranta- ja arviointimenetelmiä. Metsätuhojen huomiointi tulisi myös ottaa entistä vahvemmin osaksi koko metsänhoidon suunnittelu- ja toteutusketjua.

Metsäpalot on maassamme onnistuttu pitämään kurissa tehokkaalla palontorjunnalla. Metsäpalojen torjunnassa suuri rooli on sisäministeriön hallinnonalan toimilla, mutta myös metsätalouden toimenpiteillä, kuten hyvällä metsänhoidolla ja metsäteiden rakentamisella ja ylläpidolla, on pystytty vaikuttamaan paloriskien pienentämiseen.

Suomen metsätalouden perusedellytys on metsien uudistamisesta huolehtiminen. Taimituotantoon ja metsäkylvöihin on oltava jatkuvasti tarjolla korkealaatuista ja alkuperältään maamme olosuhteisiin soveltuvaa siementä. Metsäpuiden siemenhuolto toimii tällä hetkellä hyvin ja myös kuusen jalostetun siemenen pulaan on saatu helpotusta hyvän siemenvuoden myötä. Myös esim. tuhojen torjuntaan on panostettu. Siemenviljelysten perustamisohjelma etenee maa- ja metsätalousministeriön myöntämän rahoituksen turvin. Tulevina vuosina valmistellaan seuraavan sukupolven siemenviljelysten perustamisohjelma. Hyvä siemenvuosi Lapissa on lisäksi mahdollistanut laajat käpykeräykset, joiden avulla Metsähallituksen ylläpitämää metsäpuiden siementen varmuusvarastoa pystytään täydentämään. Varmuusvarastoa ylläpidetään niiden alueiden osalta, joille ei ankarien luonnonolosuhteiden vuoksi pystytä tuottamaan siemenviljelyssiementä.

Koronapandemia toi esiin, että maatalouden ohella myös metsätalous on riippuvainen ulkomaisesta kausityövoimasta. Vuosittain Suomeen saapuu arviolta 1500 – 2000 henkeä erityisesti metsänuudistamis- ja hoitotöihin. Pääosa tulijoista on Schengen-maista, mutta osa heistä tulee kolmansista maista, kuten Ukrainasta. Tämän vuoden osalta metsänuudistamis- ja hoitotyöt saatiin tehtyä. Tulevan kauden osalta varautuminen ulkomaisen kausityövoiman maahantuloon on aloitettu osana maatalouden kausityövoiman maahantulon valmistelua. Myös kotimaisen työvoiman saatavuutta on edelleen edistettävä.

Energiahuolto

Yksi huoltovarmuuden kriittisistä painopisteistä on energiansaannin turvaaminen. Energiahuoltovarmuuden lähtökohtina ovat toimivat energiamarkkinat, pitkäjänteinen ja selkeä investointeja kannustava energiapolitiikka sekä energiatehokkuus. Energiahuoltovarmuus perustuu monipuolisiin energialähteisiin ja polttoaineisiin, sähkön ja lämmön tuotantojen kannalta luotettavaan ja hajautettuun energian tuotantoon sekä toimintavarmoihin siirto- ja jakelujärjestelmiin.

Puutavaran osalta Suomi on omavarainen, joskin teollisuus myös tuo puuta ulkomailta ja tästä osa päätyy energiantuotantoon. Lisäksi Suomeen tuodaan energiapuuta hakkeena. Kiinteät puupolttoaineet ovat kriittisimmässä roolissa kaukolämmön polttoaineena. Puupolttoaineita käytetään sekä kaukolämmön ja sähkön yhteistuotannossa, että kaukolämmön erillistuotannossa. Kaukolämpöyhtiöt ovat usein pienehköjä yrityksiä. Tyypillisesti yhdellä kaukolämpöyhtiöllä on 5-10 energiapuun toimittajaa. Energiapuun toimitus metsästä lämpölaitokselle edellyttää pitkää toimitusketjua ja mm. dieselöljyn ja moottoripolttoöljyn häiriöttömiä toimituksia. Energiapuun tuotanto ja kulutus sijaitsevat eri puolilla Suomea. Energiapuun riittävyys nousee lähitulevaisuudessa nykyistä merkittävämpään rooliin, kun paine muiden polttoaineiden, kuten kivihiilen (energiakäyttö kielletään 2029) ja turpeen, alasajoon kasvaa. Tällä hetkellä useimmilla puuta käyttävillä kaukolämpöyhtiöillä on puun vara- ja lisäpolttoaineena turve. Turvetta on yleisesti hyvin saatavilla; jos puun saannissa on ongelmia, siirrytään yrityksissä käyttämään turvetta. Alalla turve nähdään tärkeänä huoltovarmuuspolttoaineena.

Energiapuun tuotanto on herkkää erilaisille tapahtumille. Esim. myrskyt voivat lisätä huomattavasti saatavuutta. Maailmanmarkkinat ohjaavat metsäteollisuutta ja myös tämän sivuvirtoja. Alalla nähdään tärkeäksi raakapuuterminaalien rakentaminen puun saannin varmistamiseksi.

Puutavaran saatavuus poikkeusoloissa

Poikkeusoloissa valmiuslain 45 § mahdollistaa puutavaran saannin maan talouselämän, energiahuollon ja välttämättömän rakentamisen turvaamiseksi. Näissä tilanteissa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi päätöksellään velvoittaa maanomistajan, puutavaran tai turpeen omistajan taikka puun hakkuu- tai turpeen otto-oikeuden haltijan luovuttamaan puuta, puutavaraa ja turvetta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle sekä puolustusvoimille. Suomen metsäkeskus on velvoitettu antamaan tarpeellista virka-apua ELY-keskuksille ja puolustusvoimille edellä mainituissa tilanteissa.

Pykälän on ensisijaisesti ajateltu mahdollistavan puolustusvoimien puutavaran saanti, lähinnä rakentamiseen ja lämmitykseen. Lisäksi se mahdollistaa energiapuun saatavuuden yhteiskunnan

tarpeisiin, kuten lämmitykseen. Pykälän nojalla voidaan hankkia myös kuitu- ja tukkipuuta, jos tilanne olisi sellainen, että teollisuus ei muuten saisi tarvitsemaansa puutavaraa. Kynnys siihen, että valmiuslain nojalla määrättäisiin pakkohakkuisiin, jotta teollisuudelle turvattaisiin raakapuu, on kuitenkin äärimmäisen korkealla.

Vesihuolto-omaisuus

Vesihuolto-omaisuuden omistajuus näyttäisi kiinnostavan varman tuoton lähteenä sekä kotimaisia, että jossain määrin myös ulkomaisia pääomasijoittajia. Tämän ja osittain alkuvuodesta 2020 laaditun kansalaisaloitteen *Vesi on meidän* johdosta, selvitetään mahdollisuudet säilyttää vesihuolto-omaisuuden omistajuus julkisella toimijalla tai vesihuoltolaitosten asiakkailla. Vesihuoltolain tarkistaminen on tarkoitus käynnistää alkuvuodesta 2021.

Tällä hetkellä Suomen noin 1 100 vesihuoltolaitoksesta reilu 700 on asiakkaiden omistamia vesiosuuskuntia. Kuntaorganisaatioon kuuluvia vesihuoltolaitoksia on noin 150. Käytännössä merkittävä osa Suomen vesihuoltolaitoksista on jo asiakkaiden tai kuntatoimijoiden omistamia, mutta toiminnan pitkäjänteisessä kehittämisessä ja taloudenpidossa on puutteita. Vesihuollon huoltovarmuuden ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi tulee mm. vesihuoltolaitosten taloudenpito sekä toiminnan suunnittelu saattaa kestävämmälle tasolle. Osana käynnistyvää vesihuoltolain tarkistamista on tavoitteena selvittää myös keinoja toimijoiden taloudenpidon valvonnan tehostamiseksi sekä pitkäjänteisen investointisuunnittelun varmistamiseksi.

Vesihuoltopooli on seurannut vesihuoltolaitosten varautumista ja yleisesti ottaen varautuminen esimerkiksi energiansaannin turvaamiseen sekä kriittisten varaosien ja kemikaalien saatavuuden varmistamiseksi on parantunut. Toisaalta kevään 2020 lakot sekä maaliskuussa alkanut koronaviruspandemia toivat esille eri toimijoiden keskinäisriippuvuuden ja sen aiheuttamat haasteet myös vesihuollolle kriittisten materiaalien saatavuuden varmistamisessa. Kriittisten hyödykkeiden saatavuuteen on varauduttu esimerkiksi omin ja yhteisin varastoin sekä sopimuksin toimittajien kanssa. Toisaalta Suomen sekä vesihuoltotoimialan pienen markkinaosuuden takia suhteessa koko kemianteollisuuden volyymeihin, tulee vesihuollon huoltovarmuuden ja omavaraisuusasteen parantamiseksi edelleen kehittää kriittisten hyödykkeiden saatavuuden varastointia ja kotimaista tuotantoa. Mahdollisten kriittisten hyödykkeiden saatavuusongelmien takia on syytä myös edistää uusien tekniikoiden ja vedenkäsittelymenetelmien kehittämistä ja käyttöönottoa vesihuollon toimintavarmuuden varmistamiseksi.

7. Arvio joutomaiden metsityksekseen myönnettävän tuen pysyvyydestä ja tasosta, sekä näkemys tämän tuen vaikutuksesta hiilinielujen määrään että puun tuotantoon?

Joutoalueiden metsitystuki olisi vähämerkityksistä tukea, jonka myöntäminen perustuu komission asetukseen (EY) N:o 1407/2013 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen. Metsitystuen voimassaolo kytkeytyy tähän nk. de minimi-asetukseen. Asetuksen alkuperäinen soveltamisaika päättyy vuoden 2020 lopussa. Komissio on heinäkuussa 2020 tekemällään päätöksellä jatkanut asetuksen soveltamisaikaa 31.12.2023 saakka. Tavoitteena on, että metsitystukijärjestelmää jatkettaisiin myös vuoden 2023 jälkeen. Metsitystuen tasot määritellään valtioneuvoston asetuksessa, joka on lähdössä lausuntokierrokselle marraskuun puolivälissä.

Joutoalueiden metsitystuen valmisteluun liittyen Luonnonvarakeskus arvioi kasvihuonekaasupäästöjen pienentymistä metsitetyillä alueilla verrattuna aiempaan maankäyttöön. Metsittämisen aikaansaama kasvihuonekaasujen (hiilidioksidi, metaani ja dityppioksidi) päästövähennys verrattuna aiemman maankäytön päästöihin perustuu kasvavan puuston sitoman hiilivaraston kasvuun ja maaperän kasvihuonekaasujen päästöjen pienenemiseen sekä maaperän hiilivaraston kasvuun. Metsityksen aikaansaama kasvihuonekaasujen päästövähennys vaihtelee laajasti (3,8-17,1 tonnia CO_2 ekv./ha/v) riippuen alueen aiemmasta maankäyttömuodosta, maalajista, puulajista ja metsityksestä kuluneesta ajasta. Suurin ilmastohyöty saavutettaisiin metsittämällä turvemaapohjaisia peltoja ja entisiä turvetuotantoalueita.
Jos metsitystuen nojalla metsitettäisiin 3000 hehtaaria vuodessa seuraavien 15 vuoden ajan eli yhteensä 45 000 hehtaaria, kasvihuonekaasupäästöt pienenenisivät aiempaan maankäyttöön verrattuna keskimäärin 0,1 miljoona tonnia CO_2 ekv./vuosi. Jos tarkastelujaksona on 45 vuotta, kasvihuonekaasujen päästöt pienenisivät keskimäärin 0,2 miljoona tonnia CO_2 ekv./vuosi.

Maatalouskäytöstä poistuneiden peltojen metsityksessä yleisin puulaji on kuusi ja tuotannosta poistuneiden turvetuotantoalueiden metsityksessä mänty. Entiset peltomaat ovat metsämaina ravinnerikkaita kasvupaikkoja ja kuuluvat puuntuotoskyvyltään parhaiten kasvaviin metsämaihimme. Turvetuotantoalueet ovat ravinneköyhiä kasvupaikkoja, joiden puuntuotoskyky on keskimääräistä heikompi. Metsitettyinä joutoalueiden puuston tilavuuskasvu on ensimmäisen 15 vuoden aikana metsityksestä keskimäärin 1,5 m^3/ha/v. Kun metsityksestä on kulunut 30-45 vuotta, on metsitetyn maatalouskäytöstä poistuneen kivennäismaan puuston kasvu keskimäärin 12,7 m^3/ha/v ja turvemaan 7,9 m^3/ha/v. Metsitetyn turvetuotannosta poistuneen alueen puuston kasvu on vastaavana ajankohtana keskimäärin 6,2 m^3/ha/v.

Selvityksen mukaan potentiaalisia metsitykseen soveltuvia joutoalueita on maassamme runsaat 118 000 ha, joista 75 % sijaitsee kivennäismailla, 17 % turvemailla ja 8 % entisillä turvetuotantoalueilla. Jos metsitystuen avulla metsitettäisiin joutoalueita kaikkiaan 45 000 ha, olisi metsitettyjen alueiden puuston tilavuus 15 vuoden kuluttua 0,4 miljoonaa m^3. Kun metsityksestä on kulunut 45 vuotta, on metsitettyjen alueiden puuston tilavuus 6,6 miljoonaa m^3. Jos metsityspinta-ala on kaikkiaan 90 000 ha, on metsitettyjen alueiden puuston tilavuus 15 vuoden kuluttua 0,8 miljoonaa m^3 ja 45 vuoden kuluttua 13,2 miljoonaa m^3. Jos Suomessa runkopuun kokonaistilavuus olisi vuonna 2035 ilman metsitystoimia 2500 miljoonaa m^3, niin metsitystuella aikaansaatava puuston kokonaistilavuuden lisäys olisi 0,016 % 45 000 ha metsityspinta-alalla. Jos metsityspinta-ala olisi kaikkiaan 90 000 ha, olisi puuston kokonaistilavuuden lisäys 0,032 % metsityksen seurauksena.

8. Näkemys turpeen polton korvautumisesta arvokkaan puuaineksen polttamisella energialaitoksissa ja keinot tämän ehkäisemiseen.

Energiaturpeen käyttö Suomessa on viime vuosina ollut noin 15- 16 TWh vuodessa. Energiaturpeen käytön korvaaminen puupolttoaineilla liittyy keskeisesti kattilakannan kehitykseen ja metsäteollisuuden tuotantomääriin eli paljonko energian tuotannossa käytettäviä sivuvirtoja syntyy sekä siihen mikä on metsähakkeen saatavuus ja hintataso.

Lämpö- ja voimalaitosten käyttämistä kiinteistä puupolttoaineista tärkein on viime vuosina ollut metsäteollisuuden sivutuotepuu, jota hyödynnettiin vuonna 2019 energian tuotantoon yhteensä 11,6 miljoonaa kuutiometriä. Siitä kaksi kolmasosaa eli 7,9 miljoonaa kuutiometriä oli kuorta. Lisäksi käytetään erilaisia sahanpuruja ja puutähdehaketta. Viime vuosina suhteellisesti eniten on kasvanut puupellettien ja -brikettien kulutus. Metsäteollisuuden tuotannon kehittyminen vaikuttaa

huomattavasti siihen paljonko sivuvirtoja eli kuorta, purua ja puutähdehaketta syntyy. Metsähakkeen käyttö lämpö- ja voimalaitoksissa oli 7,5 milj. m^3 vuonna 2019. Tästä pääosa eli 3,9 miljoonaa kuutiometriä valmistettiin pieniläpimittaisesta puusta eli karsitusta tai karsimattomasta rangasta, jota korjataan muun muassa nuorten metsien hoitokohteilta. Seuraavaksi tärkein metsähakkeen raaka-aine on hakkuutähteet, joita vuonna 2019 käytettiin 2,9 miljoonaa kuutiometriä.

Jos energiaturpeen koko nykyinen määrä korvattaisiin metsähakkeella, lisäkysyntä olisi n. 7-8 milj. m^3 metsähaketta. Jos energiaturpeen nykyisen käytön oletettaisiin korvautuvan yksinomaan metsähakkeella, se tarkoittaisi metsähakkeen käytön kaksinkertaistumista verrattuna nykyiseen 7,5 milj.m^3/v lämpö- ja voimalaitosten käyttämään hakemäärään. Näin arvioiden metsähakkeen vuotuinen käyttö lämpö- ja voimalaitoksissa nousisi reiluun 15 milj. m^3:een eli reiluun 30 TWh metsähaketta. Metsähakkeen nykyiseen käyttöön verrattuna metsähakkeen laskennalliseksi tekniseksi potentiaaliksi eli hankintamahdollisuudeksi on Luonnonvarakeskuksessa arvioitu yli 25 milj.m^3/v. Tämän potentiaalin markkinoille tuloon vaikuttaa kuitenkin usea seikka, kuten metsäteollisuuden tuotantomäärät, uudistushakkuiden määrät, eri metsähakejakeiden korjuun kannattavuus, muiden polttoaineiden hinnat, uusiutuville energianlähteille kohdistetut erilaiset tuet tai verot, mahdolliset kannustimet pieniläpimittaisen energiapuun keruuseen nuoren metsänhoitotoimenpiteiden yhteydessä sekä yleisesti päästöoikeuden hintataso.

Jos metsähakkeen kysyntä kasvaa ennakoidusti, on arvioitu, että rannikolla ja Etelä-Suomessa kilpailu metsähakkeesta kiristyy. Vastaavasti voidaan arvioida, että yleisesti ottaen kasvava metsähakkeen kysyntä saattaa kasvattaa tuontihakkeen käyttöä rannikolla ja Itä-Suomessa. Turpeen käytön vähenemisen alueellisia vaikutusarvioita metsähakkeen kysyntään tulee kuitenkin täsmentää. Kysynnän kasvu saattaa lisätä painetta metsähakkeen hinnan nousulle. On myös arvioitu, että metsähakkeen kysynnän kasvu saattaisi myös lisätä kysyntää kuitupuun mitta- ja laatuvaatimukset täyttävän puun poltolle. Koska eri polttoaineiden kysyntään ja tarjontaan vaikuttavat useat tekijät, ei kiinteiden puupolttoaineiden, kuten kuoren, purun, metsähakkeen ja puutähdehakkeen kysyntämäärien kasvusta voida vetää suoraa johtopäätöstä siitä, että kuitupuun mitta- ja laatuvaatimukset täyttävän puun poltto energiantuotannossa lisääntyisi, mutta myös tähän asiaan liittyviä selvityksiä ja tarkasteluja tehdään parhaillaan mm. osana turvetyöryhmän työskentelyä sekä osana uuden energia- ja ilmastostrategian laatimista, jonka osana arvioidaan turpeen käytön korvautumista muilla polttoaineilla. Metsätalouden kannustejärjestelmän uudistamiseen liittyen arvioidaan kannustimia pieniläpimittaisen energiapuun keruuseen nuoren metsänhoitotöiden yhteydessä.

9. Metsähallituksen (MH) momentin 30.64.50 rahoituksen riittävyys ja näkemys MH-rahoituksen tasapuolisesta jakautumisesta MMM:n ja YM:n välillä.

Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät koostuvat kahdesta vastuualueesta eli Luontopalveluista, jotka vastaavat mm. Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonsuojelualueiden ja kulttuuriperintökohteiden hoidosta ja retkeilypalvelujen tuottamisesta sekä Eräpalveluista, jotka vastaavat metsästyksestä, kalastuksesta ja erävalvonnasta valtion mailla. Julkisten hallintotehtävien kokonaisrahoitus muodostuu useasta eri lähteestä ja tulonmuodostus on Luontopalveluissa ja Eräpalveluissa erilainen. Molemmat vastuualueet saavat merkittävää rahoitusta valtion budjetista, Luontopalveluissa valtion budjettirahoitus on selkeästi suurin rahoituslähde. Eräpalvelujen tulonmuodostuksessa pääosa tuloista muodostuu metsästyksen ja kalastuksen lupatuloista.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien töiden ohjaus ja rahoitus jakaantuvat YM:n ja MMM:n kesken. Julkisista hallintotehtävistä kuuluvat MMM:n vastuualueelle eräpalvelut eli metsästys- ja kalastusasioiden hoito sekä erävalvonta. Luontopalveluista MMM:n vastuulle kuuluu valtion monikäyttömetsien virkistyskäyttöä ja luotomatkailua tukevien reittien ja rakenteiden ylläpito ja kehittäminen. Julkisten hallintotehtävien budjettirahoitus 2019 oli Metsähallituksen tilinpäätöstietojen mukaan yhteensä 42,9 miljoonaa euroa, josta YM:n osuus 36,3 miljoonaa euroa (84,6%) ja MMM:n osuus 6,6 miljoonaa euroa (15,4%).

Vuoden 2020 rahoitusennuste on 85,6 miljoonaa euroa (josta YM:n osuus 71,4 milj. euroa (83,4%) ja MMM:n osuus 14,2 milj. euroa (16,6%). Rahoituksen lisääntyminen liittyy mm. koronavirustilanteesta johtuvan talouden taantuman korjaamiseen. MMM:n hallinnonalalla tämä tarkoittaa lisäystä erityisesti Metsähallituksen retkeily- ja virkistysalueita koskevan korjausvelan hoitoon. Toisin kuin YM:n pääluokasta tulevaan rahoitukseen ei MMM:n rahoitukseen tullut hallitusohjelmassa pysyvää tasokorotusta. Metsähallituksen Luontopalvelujen saama valtion budjettirahoitus YM:n hallinnonalalla on nyt kaikkiaan hyvällä tasolla lukuun ottamatta arvokkaiden kulttuuriperintökohteiden rahoitusta. Kulttuuriperintökohteiden hoidon rahoitushaasteiden ratkaisemisen lisäksi on erittäin tärkeätä varmistaa nykyisen rahoitustason jatkuvuus, jotta tehtävien hoidon korkea taso jatkossakin voidaan turvata.

MMM:n hallinnonalalla Metsähallituksen Eräpalveluihin kohdistuu joitakin rahoitushaasteita liittyen lähinnä julkisoikeudellisen kalastuksen tehtäviin sekä erävalvonnan tarpeen lisääntymiseen, kun luonnossa liikkuminen on yhä suositumpaa ja käyntimäärät Metsähallituksen kohteilla jatkuvasti kasvavat. Eräpalvelujen rahoitushaasteiden ratkaisemiseksi on käynnissä yhteinen selvitystyö Metsähallituksen kanssa.

10. Luomukeruualueiden sertifiointi. Alan toimijoiden lausuntojen huomioiminen esim. joustojen suhteen.

Alan toimijoiden keskuudessa ongelmaksi on koettu luomukeruualueen todentaminen, sertifiointivaatimukset ja rekisteröinnin nykyiset toimijoiden kannalta monimutkaisiksi arvioidut ehdot. Luomukeruutoimintaa ja sen valvontaa säätelee EU:n luomuasetus ja keruutoiminnan luomuohjeistuksesta vastaa Ruokavirasto. Luomuvalvonnassa perusvaatimuksia ovat tuotteen alkuperän tunnistaminen ja jäljitettävyyden varmistaminen. EU:n luomuasetus 834/2007 ja vuoden 2022 alusta voimaan tuleva uusi luomuasetus 2018/848 edellyttävät, että luomukeruutuotteiden poiminta-alue on etukäteen todettu ehdot täyttäväksi eli keruualue on sertifioitava. Viranomaisten ja alan toimijoiden kesken on syksyn mittaan keskusteltu luomukeruualueiden kehittämiskohteista, joita ovat:

- uusien sähköisten tiedonsiirron mallien kehittäminen luomukeruualueiden ylläpidon tehostamiseksi
- viestinnän keinoin lisätä erityisesti metsänomistajien tietoisuutta luomukeruualueiden liittymisestä ja metsähoidon mahdollisuuksista liittymisen jälkeen (rajoitteet koskevat lähinnä urean käyttöä levittämisestä seuraavan kolmen vuoden aikana)
- yhteistyön kehittäminen toimijoiden välillä, ns. sopimusmalli metsänomistajien ja marjankeruuyritysten välillä
- viranomaistoiminnan kehittäminen ja yhteistyön lisääminen, ohjeistuksen selkiyttäminen
- sähköisen palvelun kehittäminen, Metsää.fi, ELY-keskusten ja Ruokaviraston järjestelmien yhteensovittaminen.

11. Puuntuotannon kestävyyden turvaamisen tukeen liittyvät kehittämissuunnitelmat.

Puuntuotannon kestävyyttä on edistetty muun muassa kestävän metsätalouden määräaikaisella rahoituslailla ns. Kemera-lailla.

Eduskunnan käsiteltävänä on esitys nykyisen Kemera-lain voimassaolon jatkamisesta kolmella vuodella. Mikäli esitys hyväksyttäisiin olisi laki voimassa tarvittaessa vuoden 2023 loppuun saakka. Jatkoaikaa nykyiselle laille on esitetty, koska metsätaloutta koskevien valtiontukisääntöjen uudistamistyö on EU:ssa viivästynyt. Vielä ei ole tiedossa millaiset tulevat valtiontukisäännöt tulevat olemaan.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 11.3.2019 työryhmän laatimaan esiselvityksen metsätalouden kannustejärjestelmästä 2020-luvulla. Työryhmän toimikausi jatkuu 31.12.2020 asti. Työryhmä on lähtenyt valmistelussaan hallitusohjelman kirjauksesta: ”Kestävän metsätalouden rahoitusjärjestelmä uudistetaan painottaen aktiivista ja oikea-aikaista metsien hoito ja luonnonhoitotoimia sekä ottaen huomioon hiilensidonnan kasvattaminen ja luonnon monimuotoisuuden parantaminen. Järjestelmään sisältyy metsäverkon ylläpito.”

Tulevaa kannustinjärjestelmää tullaan valmiselemaan työryhmän esityksen pohjalta huomioiden EU:sta tulevat valtiontukisuuntaviivat.

12. Hallinnonalan kipukohteet talousarvioesityksessä

Mom. 30.40.45: METSO-ohjelman rahoitus

Maa- ja metsätalousministeriön osalta METSO Vnp:n tavoitteena on vuoteen 2025 mennessä suojella yhteensä 82 000 hehtaaria ympäristötuella ja luonnonhoitohankkeilla. Vuoden 2019 loppuun mennessä tavoitteesta on toteutettu runsaat 47 900 hehtaaria, josta ympäristötukisopimuksia noin 43 000 hehtaaria ja luonnonhoitotöitä noin 4 900 hehtaaria.

Jotta 82 000 ha tavoitteeseen päästäisiin, tulisi ohjelman vuositavoite loppukaudelle nostaa 6 200 hehtaariin. Tavoitteen saavuttaminen edellyttäisi, että ohjelman vuotuista rahoitusta kasvatettaisiin maa- metsätalousministeriön osalta 8,5 milj. eurolla. Lisäyksestä 6 milj. euroa tarvittaisiin momentille 30.40.45 ja 2,5 milj. euroa ohjelman lisääntyvään hallintotyöhön Suomen metsäkeskuksen valtionapumomentille 30.40.46.

Pinta-alatavoitteiden kasvun ohella vuotuista määrärahatarvetta lisää ympäristötuen korvaustason nousu johtuen mm. sopimusten kohdentumisesta aikaisempaa runsaspuustoisempiin kohteisiin, vuoden 2019 lopussa annetusta uudesta asetuksesta ympäristötukikorvauksen laskennassa käytettävistä keskihinnoista sekä toimijoille maksetuista lisääntyneistä valmistelukorvauksista.

13. Talousarvioesitystä täydentävän esityksen ennakointi.

Lukuihin 30.10 ja 30.20 sisältyvät maaseudun kehittämisen sekä maa- ja elintarviketalouden tukimomenttien määrärahat on talousarvioesityksessä budjetoitu 16.4.2020 VN-kehyksen mukaisesti. Talousarvion täydentävässä esityksessä on tarkoitus ottaa huomioon heinäkuussa 2020 saavutetusta EU:n rahoituskehyspäätöksestä ja yhteisen maatalouspolitiikan

siirtymäkaudesta johtuvat muutokset. Tämä koskee Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman (maaseutuohjelma) momenttien 30.10.40, 30.10.43, 30.10.64, 30.20.43 ja 30.20.44 sekä momenttien30.20.41 (EU-tulotuki ja EU-markkinatuki) ja 30.20.40 (Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki) määrärahoja. EU:n uusi rahoituskausi 2021-2027 alkaa siirtymäkaudella, jonka aikana on käytössä uuden rahoituskauden määrärahat, mutta sovelletaan nykymuotoisia tukijärjestelmiä.

Talousarvion täydentävässä esityksessä on myös ehdotettu lisättäväksi Ruokaviraston toimintamenomomentille (30.20.01) siirtona momentilta 28.70.20 (Tuottavuuden edistäminen) käytettäväksi tietojärjestelmien kehittämiseen CAP27-hankkeelle ja teknologiaympäristöjen uudistaminen –hankkeelle. Lisäksi momentille esitetään varoja koronavirustilanteen (COVID-19) aiheuttamiin lisäkuluihin Ruokaviraston laboratoriossa ja lihantarkastuksessa.

Momentille 30.10.63 (Maaseudun kehittäminen) esitetään lisäystä harvaan asutun maaseudun kehittämisen rahoitukseen osana hallituksen kertaluonteisia tulevaisuusinvestointeja. Momentille 30.20.47 (Ruokaketjun kehittäminen) esitetään rahoitusta maatalouden osaamisverkoston toiminnan käynnistämiseen. Momentin 30.20.49 (Ravinnekierrätyksen edistäminen biokaasutuotannolla) määräraha ehdotetaan poistettavaksi vuodelta 2021, koska tukijärjestelmään liittyvä valmistelu on osoittautunut ennakoitua vaikeammaksi erityisesti EU:n valtiontukisääntöjen vuoksi. Momentin 30.10.54 (Rahapelitoiminnan tuotolla rahoitettava hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistäminen) päätösosaa on ehdotettu muutettavaksi siten, että mahdollistetaan muiden kuin rahapeliyhtiön tuottoihin perustuvien hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämisen valtionavustusten maksaminen.

Siirrot maankäyttösektorin tutkimus- ja innovaatio-ohjelman käynnistämiseksi sekä tuhkalannoituksen edistämiseksi. Täydentävässä esityksessä maa- ja metsätalousministeriö esittää hallitusohjelman mukaisen maankäyttösektorin toimenpidekokonaisuuden toimeenpanoon liittyviä pääluokan sisäisiä määrärahasiirtoja:

- momentilta 30.40.22 (Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen) esitetään siirtoa momentille 30.01.22 (Tutkimus ja kehittäminen) maankäyttösektorin tutkimus- ja innovaatio-ohjelman käynnistämiseen. Ohjelma tuottaa ratkaisuja ilmastoviisaan maankäytön suuntaamiseksi lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Ilmastonmuutoksen hillintä- ja sopeutumistoimien tehostamiseksi tarvitaan kohdennettua, tutkittua tietoa yhdistettynä kokeiluihin, pilotointeihin tai muuhun innovatiiviseen toimintaan.

- momentilta 30.40.22 (Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen) esitetään siirtoa momentille 30.40.44 (Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaaminen) tuhkalannoituksen edistämiseen. Momentin 30.40.44 varoin rahoitetaan terveyslannoitusta, jonka yhtenä toimenpiteenä on tuhkalannoitus. Tuhkalannoitus edistää suopuustojen kasvua parantamalla turpeen sisältämien ravinteiden tasapainoa. Tuhkalannoituksen suoritemäärien kasvattaminen on osa hallitusohjelman maankäyttösektorin ilmastohankekokonaisuutta ja toteuttaa samalla valtioneuvoston periaatepäätöstä Kansallisesta metsästrategiasta 2025.

Huoneistotietojärjestelmän toisen vaiheen rahoitus

Momentille 30.70.01 (Maanmittauslaitoksen toimintamenot) esitetään lisäystä huoneistotietojärjestelmän toisen vaiheen rakentamisen aloitukseen. Toisessa vaiheessa

laajennetaan järjestelmän tietosisältöä parempien palveluiden ja uudenlaisen liiketoiminnan mahdollistamiseksi. Investointi luo edellytykset taloyhtiöiden tietoihin perustuville, asuntokaupan ja luotonannon sähköisille ja tekoälyyn pohjautuville toimintamalleille. Lisäksi investointi tukee pankkien asuntoluottoriskien seurantaa ja tuottaa tietopohjan positiiviselle luottorekisterille taloyhtiölainojen osalta.